

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(Appel) Provincial Division)
(Appel) Provinsiale Afdeling)

Appeal in Civil Case
Appel in Siviele Saak

G.D.B. BEYLSE PELOT Appellant,

versus

D.A. RENPATH Respondent

Appellant's Attorney P. J. Intym Respondent's Attorney Syngelinc D. Kerk
Prokureur vir Appellant P. J. Intym Prokureur vir Respondent Syngelinc D. Kerk

Appellant's Advocate Syngelinc D. Kerk Respondent's Advocate P. J. Intym
Advokaat vir Appellant Syngelinc D. Kerk Advokaat vir Respondent P. J. Intym

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

16/11/81

slaag

Bills taxed—Kosterekenings getakseer			
Writ issued Lasbrief uitgereik	Date Datum	Amount Bedrag	Initials Paraaf
Date and initials Datum en paraaf			

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

G D B BYLIEFELDT

APPELLANT

en

D A REDPATH

RESPONDENT

Coram: Rabie, Kotzé, Miller, Diemont et
Trenrove, ARR

Verhoor: 6 November 1981

Gelewer: 30 November 1981

UITSpraak

TRENGOVE, AR:

Hierdie appèl is gerig teen 'n uitspraak van
ERASMUS, R., in die Oranje Vrystaatse Provinsiale Afdeling,
wat spruit uit 'n dispuut oor die bewaring van die partye se

seun/2

seun, Rodney. Hy is reeds 18 jaar oud en ons is namens die partye meegedeel dat hy aan die einde van 1980, na voltooiing van standerd 8, die skool verlaat het en tans sy militêre diensplig verrig. Gesien die geskilpunte wat in hierdie hof ter sprake gekom het, verwys ek, ter inleiding, na die agtergrond van die dispuut en na die verloop van die saak in die hof a quo.

Die partye was voorheen met mekaar getroud maar hulle is op 15 Julie 1976 geskei. Daar is twee kinders uit hul huwelik gebore, naamlik Rodney (gebore op 13 Julie 1963) en 'n jonger dogter wat nie by die dispuut betrokke is nie. Ingevolge 'n akte van dading, wat ten tyde van die egskeiding 'n bevel van die hof gemaak is, is die bewaring van Rodney en sy suster aan die respondente toegeken, onderhewig aan sekere toegangsregte ten gunste van die appellant. Die appellant is in September 1976 weer getroud, en hy woon tans in Virginia. In Oktober 1977 is die res-

pondente/3

pondente ook weer in die huwelik bevestig, en sy woon sedertdien op Welkom.' Ten tyde van haar egskeiding het die respondente reeds vir 'n tyd lank in Kroonstad gewoon en haar kinders was daar op skool.' Rodney was op die Hoër Tegniese Skool De Wet Nel, waar hy in die skoolkoshuis tuisgegaan het. Aan die einde van die skooltermyn in Desember 1979, was hy nog steeds daar op skool. Hy is toe ooreenkomstig die bepalings van die akte van dading na die appellant vir die skoolvakansie.

Gedurende die vakansie, op 12 Desember 1979, het die respondente saam met Rodney se skoolrapport 'n kennisgewing van sy skoolhoof ontvang dat hy na 'n ander skool oorgeplaas word. Die naam van die skool is nie vermeld nie. Aangesien hierdie oorpasing nie met haar toestemming of medewete geskied het nie, het die respondente dadelik die skool gebel om navraag daarentrent te doen, maar sy kon geen antwoord kry nie, vermoedelik omdat die skool reeds gesluit

was. Sy het toe besluit om die saak daar te laat totdat die skole heropen en dan, indien dit nodig sou blyk, verdere stappe daaromtrent te doen. Met die aanvang van die nuwe skooltermyn op 16 Januarie 1980, het sy vasgestel dat Rodney inderdaad nie meer in Kroonstad op skool is nie, maar in die Hoër Tegniese Skool op Welkom, en dat hy by die appellant inwoon.

Die respondente het gevolglik op 22 Januarie 1980 by wyse van kennisgewing van mosie, in 'n dringende aansoek, die volgende bevel teen die appellant (as respondent) aangevra, naamlik, 'n bevel:

"1.

Wat die RESPONDENT gelas om die nodige stappe te doen ten einde te verseker dat die minderjarige seun GERT RODNEY BYLIEFELD onmiddellik teruggeplaas word in die koshuis van die Hoër Tegniese Skool te Kroonstad.

2.

~~IN DIE ALTERNATIEF~~ tot 1. hierbo, die Respondent gelas word om die minderjarige seun GERT RODNEY BYLIEFELD aan

die/5

die adjunk-balju te Virginia te oorhandig.

3.

Wat die adjunk-balju vir die distrik Virginia magtig en gelas om die minderjarige seun GERT RODNEY BYLIEFELDT, hierintevore na verwys, aan die applikante (te) oorhandig, vir plasing in die kosskool te Kroonstad.

4.

Wat beveel dat ooreenkomstig die bepalinge van Reël 6(12) (a) die tydperke soos neergelê in Reël 6 van die Reëls van die Agbare Hof, nie van toepassing sal wees nie.

5.

Wat die verteenwoordigers van die Raad vir die Diens van Barmhartigheid te Welkom, gelas om die verslag of verslae wat betrekking het op die minderjarige seun GERT RODNEY BYLIEFELDT en die bevoegdhede aldan nie van die applikante en die respondent, om beheer en toesig oor sodanige seun uit te oefen, aan die Agbare Hof voor te lê.

6.

Wat die respondent gelas om sy Bestrydende Beëdigde Verklaring, indien enige, aan die applikante se prokureurs te beteken nie later (as) 12h00 op 28 JANUARIE 1980 nie.

7.

Wat die respondent gelas om die kostes van hierdie aansoek te betaal."

Die aansoek het op voormelde datum voor KLOPPER, RP., gedien, en hy het toe 'n bevel ingevolge paragrawe 4, 5 en 6 van die kennisgewing van mosie gemaak. Ek wys in die verbygaan daarop dat die hof, om welke rede ook al, geen tussentydse bevel ten aansien van paragrawe 1, 2 of 3 van die kennisgewing gemaak het nie.'

Die appellant se bestrydende beëdigde verklaring is op die bestemde tyd ingedien. Hy het heelwat van die respondente se bewerings en aantygings betwis. Hy het egter erken dat Rodney sedert die aanvang van die skooltermyn in Januarie 1980 by hom inwoon en in Welkom op skool is. Ter verduideliking van hoe dit gebeur het, sê hy o.a. in sy verklaring:

"Respondent erken dat die seun Applikante op die 13de Januarie 1980 geskakel het en sê dat die seun hom weer eens op voormelde datum meegedeel het dat hy nie wil teruggaan na die koshuis te Kroonstad nie dat hy ook nie by Applikante wil inwoon nie

maar/7

maar dat hy by Respondent wil bly. In die verlede was verskeie soortgelyke versoeke deur die seun aan Respondent gerig wie dit met Applikante bespreek maar welke versoek deur Applikante vanaf Januarie 1977 geweier is. Aangesien my herhaalde weiering dat die seun by my kom inwoon, die seun diep ongelukkig gemaak het en aangesien ek dit nie weer oor my hart kon kry om sy versoek te weier nie en verder gesien in die lig daarvan dat hy reeds 16 jaar oud is en gedurende Julie 1980 17 jaar oud sal word het ek hom meegedeel dat ek geen beswaar het dat hy by my kom inwoon nie maar dat indien hy so 'n keuse wou doen hy Applikante daarvan in kennis moet stel en haar toestemming verkry. As gevolg van my versoek het die seun Applikante geskakel en na die telefoongesprek het hy my meegedeel dat Applikante toestemming geweier het en dit aan hom gestel het:-

'Jou pa weet wat wag vir hom'.

Ek dra egter nie intieme kennis van die gesprek wat tussen die seun en Applikante plaasgevind het nie maar verwys die Hof in die verband na die aangehegte Verklaring van die seun.

As gevolg van voornoemde redes en aangesien die seun daarop aangedring het om by my te bly het ek toegestem

dat hy by my kon inwoon en het hom op die 15de Januarie 1980 by die Hoër Tegniese Skool te Welkom ingeskryf aangesien daar geen Tegniese Skool te Virginia is nie."

Ter staving van die voorgaande het die appellant 'n bepaalde verklaring van Rodney aangeheg. Daaruit blyk dit dat Rodney baie geheg is aan sy vader, dat hy bitter ongelukkig in die koshuis was, en dat hy, op eie houtjie, vir die oorplasing gevra het sodat hy op Welkom kon skoolgaan en by sy vader kon inwoon. Die appellant het, by wyse van 'n teenaansoek, in sy verklaring gevra dat die akte van dading gewysig word deurdat die bewaring van Rodney aan hom toegeken word. Hy het ook gevra dat die respondente die koste van die teenaansoek dra.

Die respondente het nie hierna 'n repliserende verklaring ingedien nie. Die rede hiervoor is dat daar na voorlegging van die appellant se bestrydende verklaring, onderhandelings tussen die partye was wat op 11 Februarie

1980 op 'n skikking uitgeloop het. Die bepalings van die skikkingsakte lui soos volg:

"NADEMAAL PARTYE tot 'n ooreenkoms geraak het aangaande die aansoek en teenaansoek hierin en indien dit die Agbare Hof behaag om hierdie ooreenkoms 'n Bevel van die Hof te maak:

NOU DERHALWE kom partye as volg ooreen:

1. Applikante laat vaar haar aansoek.
2. Applikante maak 'n bydrae tot Respondent se koste in die bedrag van R750,00.
3. Applikante stem toe dat die oorspronklike Hofbevel gedateer 5 Julie 1976 aangaande die beheer en toesig van die seun Gert Rodney Byliefeldt gebore op 13 Julie 1963 as volg gewysig word:
 - a) Die beheer en toesig van voormelde kind word aan Respondent toegeken.
 - b) Applikante sal die reg van redelike toegang hê.
 - c) Applikante sal geregtig wees om die seun vir een alternatiewe lang en kort skoolvakansie by haar te hê."

Die appellant het op 21 Februarie 1980 die hof

(ERASMUS, R.) genader vir 'n bevel ter bekragtiging van die

skikkingsakte. Die respondente het nie hierdie aansoek bestry nie. Die geleerde regter was egter nie bereid om die ooreenkoms sonder meer te bekragtig nie. Hy het, inteen-deel, gelas:

- "1. DAT die aangeleentheid uitgestel word tot 28 Februarie 1980;
2. DAT die Applikante sowel as die Respondent op 28 Februarie 1980 die hofsitting bywoon indien die Hof hulle wens te roep in verband met die aansoek, die teenaansoek en die skikking;
3. DAT die bevel op die Applikante se prokureurs bestel word;
4. DAT die koste van die aansoek om die skikking 'n bevel van die Hof te maak, oor staan."

Hierna het die respondente - vermoedelik as gevolg van bedenkinge wat ERASMUS, R., oor die bekragtiging van die skikkingsakte gehad het - na oorlegpleging met haar prokureurs, haar redes vir die aangaan van die skikkingsakte in 'n beëdigde verklaring uiteengesit. Daarin sê sy:

2.

"DAT ek oorspronklik gevoel het as gevolg van die feit dat die beheer en toesig oor die minderjarige seun Rodney aan my toegeken was, ek verplig was om op te tree en die Agbare Hof te nader vir verligting soos ek gedoen het, en dat ek dit beskou het as in belang van die minderjarige kind.

3.

DAT nadat ek die verklarings gelees het en veral ook van die seun, ek die saak sorgvuldig beredeneer het met beide my prokureurs, Mnr Pretorius van Bloemfontein en Mnr Brits van Welkom en dat dit my voorgekom het asof ek in elk geval die seun se liefde en toegeneëtheid verloor het en dat dit gelyk het asof hy werklik van my verwyder is. Dit het my voorgekom dat die posisie so is dat al wen ek die aansoek ek my seun elk geval verloor en as gevolg daarvan het dit vir my sinneloos gelyk om verder op te tree.

4.

DAT ek daarop my prokureurs opdrag gegee het om verdere koste en verdere aksie te staak, my aansoek te laat vaar en die teenparty daarop te wys dat normaalweg in hierdie tipe saak, elke party in elk geval sy of haar eie koste sal dra. In my teenwoordigheid het my prokureur, Mnr Brits dit ook telefonies so aan die teenparty se prokureur Mnr Botha gestel.

5.

DAT ek daarna eers van my man verneem het dat my prokureur die kwessie van die koste-aspek met hom bespreek het en dat my man en my prokureur tot die ooreenkoms gekom het. Daarop het ek ook die koste-aspek met my prokureur volledig bespreek en die oorweging was dat die opposisie geweier het om die saak te skik op 'n ander voorwaarde dan dat ek moet bydra tot koste. Die bedrag van R750,00 het vir ons almal aan die hoë kant voorgekom, maar daar was die aspek by van koste aan te gaan om die kwessie van die koste-aspek in die Hof te gaan beredeneer, wat in elk geval riskant voorgekom het op daardie stadium.

6.

DAT ek toe tot 'n skikking gekom het met die Respondent op die basis soos vervat in die Akte wat ek geteken het wat vir my op daardie tydstip na 'n gangbare oplossing vir 'n moeilike saak voorgekom het."

Hierdie verklaring is op 28 Februarie 1980 by die hof ingedien en aan die appellant se prokureur beteken.

'n Beëdigde verklaring van die appellant se pro-

kureur te Welkom, in verband met die aangaan van die skikkings-

ooreenkoms, is ook op 28 Februarie 1980 by die hof ingedien. Daarin sê hy o.a.:

"Onmiddellik na betekening van die Opponerende Verklaring op Applikante het meneer Brits, Applikante se prokureur van Welkom my geskakel en meegedeel dat hy die dag met my praat 'met 'n suur pruim in my kies' soos wat hy dit uitgedruk het. Verder het hy my meegedeel dat hulle nou vir die eerste keer sien wat die kind Rodney se houding is en dat dit onder omstandighede sinneloos sou wees om verder te litigeer. Verder het hy my meegedeel tydens die telefoongesprek dat sy opdrag van sy kliënt is om die aangeleentheid te skik. Ek het hierop saangestem oor die futiliteit van verder litigasie en hom gevra wat sy voorstelle in verband met skikking is. Hy het toe aangebied dat hulle die aansoek sal terugtrek terwyl ons kan voortgaan op 'n ongeopponeerde basis met die Teenaansoek ten einde 'n wysiging van die Hofbevel te verkry met betrekking tot beheer en toesig oor die kind Rodney. Verder het hy aangebied dat Applikante 'n bedrag van R750,00 as bydrae tot Respondent se koste sal betaal. Ek het hom meegedeel dat ek geen beswaar het teen sy eerste twee voorstelle nie maar met betrekking tot die voorstel oor die

— 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

• • • • •

[illegible]

bedrag van die bydrae wat sy kliënt tot my kliënt se koste wil maak sal ek eers my kliënt se opdrag wil verkry. Nadat ek met my korrespondent gekonsulteer het insake die koste tot op daardie stadium het die geblyk dat dit in my kliënt se belang sou wees om aan te dring op 'n bydrae van R1 000,00 ten opsigte van koste. Ek het met my kliënt bevestig dat dit in orde sou wees indien ek hierop sou aandring waarop ek mnr Brits op dieselfde dag teruggeskakel het en meegedeel het dat ek namens my kliënt aandring dat sy kliënt 'n bydrae van R1 000,00 tot my kliënt se koste maak. Hierop het mnr Brits my meegedeel dat sy Bloemfontein korrespondent mnr Pretorius en advokaat Van Coller beide die mening toegedaan is dat dit 'n meer as redelike aanbod is wat hy aan my gerig het. Hy het geweier om sy aanbod met betrekking tot die bydrae tot koste te verhoog. Ek het hom weer meegedeel dat ek opdrag by my kliënt sou verkry en het my kliënt later hieromtrent gespreek. Terwyl my kliënt by my in die kantoor was tydens hierdie gesprek het mnr Brits my geskakel en meegedeel dat sy tyd baie kort is en dat ek onder die omtandighede tot 10:00 voormiddag die volgende dag het om hom te laat weet of sy aanbod aanvaar word, anders sou die aanbod in totaal verval.

Hierop is die telefoniese gesprek afgesluit. Hierna het my kliënt my opdrag gegee om die aanbod ter betaling van 'n bydrae van R750,00 tot sy koste deur Applikante te aanvaar. Die volgende dag het ek mnr Brits teruggeskakel soos wat ek hom belowe het en die aanbod soos oorspronklik deur hom gemaak in sy geheel aanvaar. Ek het daarop die Skikkings Ooreenkoms opgestel wat toe tussen die partye geteken is in die vorm soos wat dit tans in die Agbare Hof dien."

Op 28 Februarie 1980, het die partye ingevolge die hofbevel van 21 Februarie 1980, voor ERASMUS, R., verskyn.' Die appellant is bygestaan deur sy advokaat, mnr Hattingh. Die respondent het in persoon verskyn, maar haar prokureur was in die hof teenwoordig. Die regter het eers die respondente, en toe die appellant, ondervra. Daarna het hy op 13 Maart 1980 uitspraak gegee en die volgende bevel gemaak:

"1. Die aansoek om die akte van skikking tussen die partye volgens ooreenkoms

deur/16

deur die Hof te laat bekragtig, word geweier. Geen bevel van koste word t.o.v. die aansoek gemaak nie.

2. Geen koste word aan die applikante toegesê t.o.v. haar verklaring gedateer 28 Februarie 1980 en aan die respondent t.o.v. die verklaring van sy prokureur met dieselfde datum nie.
3. Die applikante se aansoek slaag met koste en die respondent word gelas om die minderjarige seun Gert Rodney Byliefeldt aan die adjunk-balju vir die distrik Virginia te oorhandig vir oorhandiging aan die applikante te Welkom en vir plasing in die koshuis van die Hoër Tegniese Skool te Welkom.
4. Die respondent se teenaansoek word met koste afgewys".

Die appellant kom nou hierteen in hoër beroep.

Daar is namens hom betoog dat die hof a quo in verskeie opsigte mistastings begaan het en ook "geheel en al bevoorendeeld was in die beregtiging van die hele aangeleentheid".

Die appèl is, in hoofsaak, gemik (a) teen die hof a quo se weiering om die skikkingsooreenkoms te bekragtig, en in die

alternatief, (b) teen die hof se bevinding dat die aansoek slaag, met koste, en die teenaansoek afgewys word, met koste. Ek sal hierdie twee aspekte van die appèl agtereenvolgens behandel.

Ek kom dus eers by die vraag of die hof op goeie gronde geweier het om die skikkingsooreenkoms te bekragtig. Ek wil dit van die staanspoor af duidelik stel dat dit nie die appellant se saak is dat die hof gefouteer het deur nie sonder meer die ooreenkoms 'n hofbevel te maak nie. Mnr Hattingh het, heeltemal tereg, van die standpunt uitgegaan dat waar geskeie ouers 'n ooreenkoms soos die onderhawige aangaan dit steeds die plig van die hof, as oppervoog, is om na die belange van die minderjarige om te sien en nie die ooreenkoms klakkeloos te bekragtig nie. Die hofverrigtinge is in so 'n geval, in wese, 'n ondersoek waarby die hof sy funksie van oppervoog van die minderjarige vervul. Kyk Stock

v Stock 1981(3) SA 1280 (A) 1290 C-E.

Dit is derhalwe

die/18

die hof se plig om vas te stel of die voorsiening wat vir die minderjarige in so 'n ooreenkoms gemaak word, die beste is wat in die omstandighede bewerkstellig kan word. Die ouers se sienswyse, soos in hul ooreenkoms weerspieël, is uit die aard van die saak, 'n belangrike faktor maar dit is nie deurslaggewend nie. Alhoewel die regter by so 'n ondersoek, anders as by 'n gewone siviele geding, dus nie 'n heeltemal afsydige funksie vervul nie, is dit desnietemin nodig dat hy as regspreker "'n onbevange oordeel moet bewaar en vleklose onpartydigheid" teenoor die partye moet handhaaf.

Kyk Rondalia Versekeringskorporasie van S.A. Bpk v Lira 1971 (2) SA 586 (A) 589G.

Mnr Hattingh het, eerstens, betoog dat die regter met sy ondervraging van die respondente ten onregte van die standpunt uitgegaan het dat sy op onbehoorlike wyse beïnvloed was om die skikking aan te gaan en dat sy haar nie daaraan gebonde hoef te ag nie. Dit, het hy gesê, was een van die hoof-

redes waarom die hof geweier het om die ooreenkoms te bekragtig. Ter stawing hiervan het mnr Hattingh na 'n hele aantal passasies in die oorkonde, wat op die skikkingsakte betrekking het, verwys. Dit blyk daaruit dat die heel eerste vraag wat die regter in dié verband aan die respondent gestel het, was op wie se advies die saak geskik is. Die betrokke passasie lui soos volg:

"Nou wil ek van u weet, en u hoef glad nie nou bang te wees om te praat nie, u het nou die geleentheid om u eie saak te stel, staan u nog by daardie bewerings in daardie aansoek, is dit die waarheid? --- Ja.

Almal van hulle? --- (onhoorbaar)

Die volgende wat ek daarvan gehoor het was toe aansoek gedoen is vir 'n skikking, nou wil ek van u weet, as daardie bewerings waar is, op wie se advies het u geskik, waarom het u die saak wou skik sonder om eers hof toe te kom? --- Volgens daardie verklaring van Rodney, my seun, en mnr Beyliefeldt, wat onwaar is, het ek besluit dit is nutteloos om verdere kostes aan te gaan en daardie

... ..

... ..

... ..

... ..

valse verklarings is gemaak --- (tussenbeide)

Het u gevoel toe u die aksie bring dat u man peuter met die kind en met u? -- Hy lol definitief met hulle, met albei kinders, die ander kind kan getuig daarvan."

Hierna volg 'n passasie waaruit dit blyk dat die hof dit as't ware vir die respondente in die mond lê dat sy haarself nie deur die ooreenkoms gebonde hoef te ag nie:

"En het u derhalwe gevoel dit is 'n versteuring van die rus van u eie huwelik? --- Van my en van my huwelik en die kinders kan nie vorder op skool nie want daar is elke jaar en maand is daar iets anders wat hy mee lol of peuter. Dan vat hy die kinders na die Diens van Raad van Barmhartigheid, dan moet hulle valse verklarings maak en Anelie sê reguit sy is bang, daaroor het hulle dit gedoen en dit is blykbaar met Rodney ook die geval.

As die Hof sou besluit dat Rodney bly onder u beheer en toesig en maatreëls tref, indien nodig, teen die respondent om vir u en die kind met rus te laat, sal u dit so verkies? ---- Ja."

Die regter het die respondente toe weer gevra waarom sy die

1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 26

3. The Bill, which was passed by the
— of the House of Commons, is a measure of
importance, and it is to be hoped that
it will be passed by the House of
Lords, and that it will be signed by
the Queen.

المجلس الأعلى للدراسات الإسلامية

[illegible]

REF ID: A66003

1. The first of these is the fact that the
 2. The second is the fact that the
 3. The third is the fact that the
 4. The fourth is the fact that the
 5. The fifth is the fact that the
 6. The sixth is the fact that the
 7. The seventh is the fact that the
 8. The eighth is the fact that the
 9. The ninth is the fact that the
 10. The tenth is the fact that the

File # 2017-000

.....

skikking aangegaan het, en gesuggereer dat sy dit gedoen het omdat sy meer begaan was oor haar eie belange as dié van haar seun:

"In verband met die skikking, hoekom het u die skikking nou eintlik aangegaan, laat ek net hoor? --- Om verdere kostes en onkostas te ---

Wat u betref? --- Ja.

U het gevoel u wil nie verdere persoonlike kostes aangaan nie. Maar sou ek daarvan aflei dat u nie 'n liefde vir die kind nie? --- Ek het liefde, daarvoor het ek my uiterste probeer om so dringend moontlik tot die Hof te kom.

Maar u het dit van u persoonlike aspek af beskou, maar dink u nou dit is in belang van daardie kind om so 'n skikking aan te gaan in die lig van u aansoek wat u gemaak het en waarop u staan? --- Ek sal enige onkostas aangaan maar volgens daardie valse verklarings het ek net moedeloos gevoel.

U het maar gevoel, of dit nou in belang van die kind is of nie, u wil net van die hele ding ontslae raak? --- Nee, dit is nie van die kind nie, maar ek kan tog nie veg teen twee se verklarings teen myne nie.

[illegible]

Yeni bir şeyler öğrenmek için her zaman hazır olmalıyız. Çünkü dünya sürekli değişiyor ve öğrenmek, yaşamın bir parçasıdır. Her zaman öğrenmeye devam etmeliyiz.

27 03 2007

...of the ... and the ... and ...
...of the ... and the ... and ...
...of the ... and the ... and ...
...of the ... and the ... and ...
...of the ... and the ... and ...

... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

[illegible][illegible]

Ja, maar, met ander woorde het u toe u daardie skikking nou aangegaan het, die belange van die kind oorweeg of het u toe nie? --- Ek het, want ek weet my kind sal my nooit verlaat nie, hy was 'n dag na daardie skikking was hy alreeds by my, het hy my geskakel, was hy by die winkel by my. Ek weet hy sal my nie verlaat nie.

Maar is dit in u belang, is dit in sy belang dat hy so rondgegooi word --- Ja, want een plek sê hulle ----

Luister wat ek vra. Dit is nie wat u netnou gesê het nie. Is dit in sy belang dat hy sommer uit een skool uitgevat word sonder om u raad te pleeg en in 'n ander skool gedruk word? --- Nee.

Met ander woorde wat ek vir u vra, die skikking was nie in belang van die kind nie, dit was in belang van uself, is dit nie so nie? --- (onhoorbaar)."

Die geloofwaardigheid van die respondente was, uit die aard van die saak, ter sake by die ondersoek, veral wat betref haar beweegredes vir die skikking. Haar getuie-
nis in die hof het afgewyk van haar beëdigde verklaring
waarin sy haar redes vir die skikking uiteengesit het. Nog-
tans het die regter mnr Hattingh aanvanklik belet om die res-

pondente se geloofwaardigheid aan die hand van daardie verklaring te toets. Ek verwys in dié verband na die volgende passasie van mnr Hattingh se ondervraging van die respondente:

"Mevrou, u het ook 'n beëdigde verklaring gemaak wat vanoggend per hand gekom het, kan u net daarna kyk en sê of dit u handtekening is?

ERASMUS R: Wat se verklaring is dit?

(MNR) HATTINGH: Dit is 'n verklaring wat sy gemaak het waar sy te kenne gee sy ondersteun die aansoek wat ek aan u wil rig.

ERASMUS R: Hoekom is u in besit van so 'n verklaring?

MNR HATTINGH: Ek het dit gekry U Edele, 'n afskrif is aan my beteken.

ERASMUS R: U is nie geregtig om daarop vrae te vra nie. Daar is 'n Hofbevel dat die verklarings moes ingewees het op 'n sekere datum. Ek kom by die verklaring van mnr Botha ook nog netnou mnr Hattingh.

BOGENOEMDE WORD BESPREEK

ERASMUS R: U kan dit voor my plaas nou maar dit is nog nie toegelaat nie. U kan die vrae vra maar u is nie geregtig om die verklaring in te handig nie."

Dit is nie duidelik waarom die geleerde regter mnr Hattingh nie wou toelaat om die verklaring in te handig nie. Die stelling dat dit voor 'n bepaalde datum ingedien moes gewees het, is 'n misvatting. Die regter het blykbaar die datum vermeld in paragraaf 3 van die hofbevel van 22 Januarie 1980 in gedagte gehad maar, soos reeds aangedui, het daardie datum slegs op die indiening van die appellant se bestrydende verklaring betrekking gehad. Hoe dit ook al sy, toe mnr Hattingh met sy ondervraging voortgaan, het die regter weereens tussenbeide getree en dit weer vir die respondente in die mond gelê dat sy nie die skikking sou aangegaan het as sy nie deur "partye en prokureurs" beïnvloed was nie. Ek verwys na die volgende passasie:

"MNR HATTINGH

..... Nadat die respondent sy teen-aansoek gebring het, het u deur u prokureur met sy prokureur die ooreenkoms van skikking bereik in terme waarvan u besluit het om u aansoek te laat vaar

en 'n bydrae te maak tot die koste en toe te stem dat die Akte van Dading gewysig moet word, sodat mnr Bylieveldt, die respondent, die beheer en toesig van Rodney kry?

ERASMUS R: Sou u enige verklaring gemaak het na u dringende aansoek by die Hof, as u nie beïnvloed was deur partye en prokureurs nie, sou u? --- Nee. U sou nie. Dit is al wat ek wil weet. Daar was 'n Hofbevel in u guns en u was geregtig om hof toe te kom en daarna is met u gepraat deur u man en prokureurs ens., maar sou u enige skikking aangeaan het as u besef het u het die volle reg om hof toe te kom en die kind is onwettiglik van u weggeneem? Sou u enige verdere verklarings gemaak het? --- Nee."

Adv Hattingh het, na hierdie onderbreking, met sy ondervraging voortgegaan. Toe hy die respondente vra of sy met die aangaan van die skikking haar seun se belange in ag geneem het, het die regter, weer tussenbeide getree voordat sy kon antwoord soos uit die volgende passasie blyk:

"MNR HATTINGH: U het natuurlik nie ligtelik tot hierdie besluit geraak nie, u het sorgvuldig gedink, moet u nou toe-

stem of moet u nie toestem dat die kind na u vorige man moet gaan nie? Korrek? --- Ja.

U het allerhande dinge oorweeg, feite en omstandighede? En uiteindelik het u toe u prokureurs opdrag gegee om die saak te skik en nou vra ek weer vir u pertinent, sal u as ma 'n saak skik as dit teen die belang is van die kind, of sal u 'n saak skik as u weet dit is in sy belang?

ERASMUS R: Dit is vir die Hof om te besluit in wie se belang dit is. Vra maar net vir haar die getuienis, hoe-kom sy geskik het, dit is al.

MNR HATTINGH: Ek probeer net die ---- kry vir haar optrede.

ERASMUS R: Sy het alreeds gesê sy het gevoel dit is in belang van haarself omdat sy nie verder voel om koste aan te gaan nie en omdat die man gedurig met die kind peuter, op haar regte wat sy het asook inbreuk gemaak, daaroor het sy 'n dringende aansoek gebring. So het ek haar getuienis verstaan, maar u kan aangaan met u vra."

Toe die respondente uiteindelik te kenne gee dat sy met haar

aansoek op 'n bestrede basis wou voortgaan, het mnr Hattingh ---

sy ondervraging afgesluit.

Daarna is die appellant deur die hof ondervra.

Die ondervraging het in hoofsaak gegaan oor die feit dat die appellant toegelaat het dat Rodney van skool verander en by hom kom inwoon het, alvorens hy by die hof aansoek gedoen het om 'n gepaste wysiging van die oorspronklike hofbevel van 5 Julie 1976. Die appellant is hoegenaamd nie ondervra in verband met die omstandighede wat tot die skikking aanleiding gegee het nie. Dit is ook nie aan hom gestel dat hy, regstreeks of onregstreeks, enige druk op die respondente uitgeoefen het om die ooreenkoms aan te gaan nie.

Ek kom vervolgens by die uitspraak vir sover dit op hierdie besondere aspek van die saak betrekking het. Die regter sê, met verwysing na die respondente se verklaring ter verduideliking van die skikking:

"Die applikante se verklaring weerspreek haar getuienis wat sy mondeling voor my afgelê het, maar volgens haar getuienis sou sy geen verdere verklaring gemaak het as sy

haar/28

haar regte ten volle besef het nie.

Op vrae van die Hof het die applikante getuig dat sy nog by haar dringende aansoek en die bewerings daarin staan en dat dit nie in belang van Rodney is om sonder haar toestemming uit sy skool verwyder te word en in 'n ander gesit te word nie. Sy sou nie die skikking aangegaan het indien dit nie was dat sy beïnvloed was en vir die 'valse verklarings' van die respondent en Rodney nie. Daardie verklarings sou haar moedeloos laat voel het om verdere kostes op te loop. Van St IV af lol hy al volgens haar met die kinders en dit gaan steeds voort Ek het die getuienis van die applikante aanvaar dat sy beïnvloed was om die skikking strydig met die staande hofbevel aan te gaan."

Om saam te vat op hierdie punt. Ek stem saam met mnr Hattingh dat dit uit die bogemelde aanhalings wil voorkom of die regter a quo, om een of ander rede, onder die indruk verkeer het dat onbehoorlike druk op die respondente uitgeoefen is om die skikking aan te gaan, en dat sy nie behoorlik oor haar regte ingelig is nie. Dit is ongetwyfeld een

van die faktore wat sy uiteindelijke beslissing beïnvloed het. Daardie indruk is egter 'n wanindruk. Daar is (behalwe vir die respondente se antwoord op 'n suggestie van die regter soos aangedui op bl 25 hierbo) geen jota of tittel getuienis dat enige onbehoorlike druk op die respondente uitgeoefen was om die skikking aan te gaan nie. Mnr Lombard, wat in hierdie hof namens die respondente verskyn het, het dit geredelik toegegee. Hierbenewens is daar ook geen getuienis dat die respondente se prokureurs haar nie behoorlik ingelig het oor haar regte nie. Inteendeel, hulle het haar op goeie gronde geadviseer dat sy geregtig was om by die hof beswaar te maak teen die appellant se verontagsaming van haar regte ingevolge die hofbevel van 5 Julie 1976, vir sover dit op die bewaring van Rodney betrekking het. Na ontvangs van die appellant se bestrydende verklaring en Rodney se verklaring, het sy die saak weer sorgvuldig met haar prokureurs, te Welkom en Bloemfontein, bespreek en toe besluit om nie met haar aansoek voort te gaan nie en die saak liever te skik. Sy sê in paragraaf 3 van haar verklaring,

wat ek reeds hierbo volledig aangehaal het, o.a. dat

"..... dit my voorgekom het asof ek in elk geval die seun

se liefde en toegeneënthed verloor het en dat dit gelyk

het asof hy werklik van my verwyder is. Dit het my voor-

gekom dat die posisie so is dat al wen ek die aansoek ek

my seun elk geval verloor en as gevolg daarvan het dit

vir my sinneloos gelyk om verder op te tree." Die rede

waarom sy die saak geskik het, het dus niks te doen gehad

met die meriete van haar aansoek, as sodanig, nie. Die

respondente maak ook nêrens die bewering dat sy nie behoor-

lik ingelig was oor haar regte nie, of dat sy die skikking

op grond van verkeerde regsadvies aangegaan het nie. Sy

het, weliswaar, in die hof beweer dat die appellant en Rod-

ney se verklarings onwaar is, maar die appellant is nooit

hieromtrent ondervra nie. Dit is ook nooit aan hom gestel

dat hy enige druk op Rodney uitgeoefen het om 'n valse ver-

klaring teen sy moeder te maak nie. En wat Rodney se ver-

klaring/31

klaring betref, blyk dit uit die uitspraak dat die regter hom onder vier oë gesprek het. Al wat die regter, in sy uitspraak, omtrent hierdie onderhoud sê, is die volgende:

"Hy het gekom en vryelik gesels. Hy is 'n gesonde sterk seun sonder enige sielkundige probleme, sover ek kon vasstel. Daar bestaan geen redes na my wete waarom hy nie soos ander kinders in 'n skoolkoshuis kan inwoon terwyl hy skoolgaan indien omstandighede dit sou verlang nie."
(Ek onderstreep)

Ons weet dus nie of die regter Rodney uitgevra het oor wat sy gevoelens jeens sy ouers is, en of hy werklik ongelukkig in die koshuis was nie. Maar, as Rodney teenoor die regter sou erken het dat sy verklaring vals is, of dat sy vader druk op hom uitgeoefen het om 'n valse verklaring te maak, sou die regter dit sekerlik in sy uitspraak gesê het.

Die deurslaggewende faktor by die hof se weiering om die skikkingsooreenkoms te bekragtig, was blykbaar die feit

dat die appellant nie die hof om 'n wysiging van die hofbevel genader het nie, alvorens hy toegelaat het dat Rodney van skool verander en by hom kom inwoon. Die regter stel dit so, in sy uitspraak:

"Onder al die omstandighede het ek tot die gevolgtrekking geraak dat die respondent opsetlik op die aplikante se reg van beheer en toesig inbreuk gemaak en doelbewus die hofbevel verontagsaam het. In die lig daarvan kan die skikking tussen die partye m.i. nie staande bly nie. Die skikking is hoofsaaklik aangegaan op die veronderstelling dat die partye onderling tot so 'n stap geregtig was, die verontagsaming van die hofbevel ten spyte. Die veronderstelling is egter vals."

Die regter beklemtoon egter, met verwysing na sake soos

Clement v Clement, 1961(3) SA 861 (T), Waterston v Waterston,

1946 WPA 334 op bl 337 en Wickee v Wickee, 1929 WPA 145 op

bl 148, dat die appellant hom nie aan "minagting in die

volle betekenis van die woord" skuldig gemaak het nie. Hy

sê:

In/33

"In die onderhawige geval het ek op die feite bevind dat die Hofbevel doelbewus verontagsaam was, maar in die lig van die respondent se aanvaarde getuienis voor my dat hy geglo het dat sy optrede in belang van Rodney was, meen ek nie dat hy die Hof se bevel mala fide geminag het nie."

Die feit dat die appellant die bestaande hofbevel doelbewus verontagsaam het is ongetwyfeld 'n ernstige misstap, en die hof was geregtig om dit in daardie lig te beskou. Ek is egter van mening dat die hof by die oorweging van die vraag of die ooreenkoms bekragtig moet word, al dan nie, hierdie feit te swaar teen die appellant laat tel het. Die hof moes, daarbenewens, al die omringende omstandighede asook die belange van die minderjarige in ag geneem het. In Hadkinson v Hadkinson 1952(2) AER 567, sê DENNING, L.J., met verwysing na 'n party wat 'n hofbevel verontagsaam het, op

bl 575 B-C:

"....I/34

".... I am of opinion that the fact that a party to a cause has disobeyed an order of the court is not of itself a bar to his being heard, but if his disobedience is such that, so long as it continues, it impedes the course of justice in the cause, by making it more difficult for the court to ascertain the truth or to enforce the orders which it may make, then the court may in its discretion refuse to hear him until the impediment is removed or good reason is shown why it should not be removed."

Ek gaan, met eerbied, akkoord met hierdie benadering.

Die omstandighede van die onderhawige geval, verskil wesentlik van dié wat daartoe gelei het dat die hof in gevalle soos die Hadkinson-saak (supra) en die Clement-saak (supra) nie die party, wat die bevel verontagsaam het, tegemoet wou kom nie. Ek verwys veral na die volgende feite:

(a) Die appellant was as't ware tussen twee vure vang. Rodney het hom eintlik voor 'n voldonge feit geplaas - hy het self sy skoolhoof genader en 'n oorplasing na 'n

ander skool gereël. Die appellant het eerlik geglo dat Rodney baie ongelukkig in die skoolkoshuis was en dat sy belange beter gedien sou word as hy op Welkom kon skoolgaan en by hom kon inwoon. Hulle het aan die begin gestaan van 'n nuwe skooljaar en die appellant moes dringend besluit wat hom te doen staan. Hy het aan die seun se versoek toegegee en, 'n dag of wat later, na oorlegpleging met sy prokureurs, besluit om aansoek te doen om wysiging van die hofbevel. Dit was op 17 Januarie 1980. Die volgende dag, terwyl sy aansoek in die proses van voorbereiding was, het die respondente haar dringende aansoek gebring.

(b) Die respondente was nie soseer begaan oor die feit dat Rodney van skool verander het nie. Weens haar persoonlike omstandighede, het sy dit nie gerade geag om Rodney by haar te laat inwoon nie - sy wou dus hê hy moet in 'n koshuis bly. Ek kry die indruk - en dis niks meer

as 'n indruk nie, omdat die feite nog nie behoorlik ondersoek is nie - dat sy nie die appellant die bene gegun het wat sy self nie kon kou nie. Dit blyk nie uit haar getuienis dat daar enige gegronde redes was waarom Rodney eerder in die koshuis moes tuisgaan as by die appellant inwoon nie.

(c) Hoe dit ook al sy, die partye het later die skikkingsooreenkoms aangegaan. Hulle was terdeë daarvan bewus dat hulle by die hof aansoek moes doen vir die bekragtiging van die ooreenkoms. Daar is geen sprake daarvan dat hulle die hofbevel wou verontagsaam nie. Die appellant het die aansoek gedoen en die respondente het dit aanvanklik ten volle ondersteun.

(d) Hulle het albei in die hof verskyn om daaromtrent ondervra te word. Die regter het dus die geleentheid gehad - en ook daarvan gebruik gemaak - om die hele aangeleentheid te ondersoek. Hy het ook, soos reeds vermeld, met Rodney

'n onderhoud gehad. Dit kan in die onderhawige geval dus hoegenaamd nie gesê word dat die appellant se verontagsaming van die hofbevel hom enige taktiese voordeel bo die respondente gegee het, wat wel die geval in die Clement-saak (supra) was nie. In daardie saak, het GALGUT, R., op bl 866 F-H gesê:

"It would be wrong to allow the father to gain any tactical advantage by reason of his wrongful conduct. If the Court could see both parents and observe them, if only for the limited time that they are in the witness box, it would be of great assistance. As things stand, however, this is not possible. In fact the judgment of this Court was delayed because after argument it was intimated that there was a possibility that the wife might well come to South Africa. This, however, did not eventuate."

It is necessary, in order to decide the issue, to have viva voce evidence of all the persons who could assist the Court in regard to the welfare of the child. It would only be in this way that

the question of the suitability of the homes, character of the parents and their ability to provide for and take care of the child could be properly settled. If an order were at this stage to be made as requested - that the matter be referred to evidence under Rule 9 - then the husband would be obtaining the tactical advantage mentioned above and thereby the wife would be placed at a great disadvantage. She would not be able to ensure that all the witnesses in England could come out here."

Ek stem, met eerbied, ook met hierdie benadering saam.

(e) Die respondente het, weliswaar, wat die skikking betref, in die hof van standpunt verander. Maar, na my mening, behoort dit nie teen die appellant te tel nie. Ek dink nie dit sou gebeur het as die regter die hele kwessie van die skikking met 'n onbevange oordeel benader het nie.

Die regter het, volgens die getuienis, op grond van vooraf

verkreë indrukke, die respondente feitlik uitgenooi om te

sê dat sy liewer met haar oorspronklike aansoek wil voortgaan en nie deur die skikking gebonde wil wees nie.

Ek kom derhalwe tot die slotsom dat die regter a quo se redes vir weiering om die skikkingsooreenkoms te bekragtig ongegrond is. Na my mening moes hy met 'n onbevange oordeel ondersoek ingestel het of die ooreenkoms in belang van die minderjarige is, en as dit sou geblyk het dat dit inderdaad die geval is, moes hy dit bekragtig het. Ongelukkig is hierdie faset van die saak nooit pertinent ondersoek nie.

Met die oog op die voorgaande, moet mnr Hattingh se betoog dat die hof gefouteer het deur die aansoek toe te staan en die teenaansoek te verwerp, ook gehandhaaf word. Die meriete van die aansoek en die teenaansoek sal slegs vir oorweging aan die beurt kom, indien die hof om gegronde redes sou besluit om die ooreenkoms nie te bekragtig nie.

In/40

the first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

The first of the month of the year 1901.

In die gewone gang van sake, sou hierdie saak vir herooring na die hof a quo terugverwys moet word. Die partye het egter gevra dat hierdie hof dit moet afhandel. Ons is meegedeel dat die partye, onderhewig aan die goedvinde van hierdie hof, ooreengekom het dat die appellant die bewaring van Rodney sal kry. Met die oog op die feit dat Rodney nou 18 jaar oud is, dat hy reeds die skool verlaat het, dat hy tans militêre diensplig verrig, en dat hy baie geheg is aan sy vader, is ek van mening dat so 'n ooreenkoms in sy belang is. Die oorspronklike hofbevel word, derhalwe, dienooreenkomstig gewysig.

Daar is, ten slotte, nog die kwessie van die koste van die saak. Aangesien die appèl slaag behoort die koste van die appèl, na my mening, deur die respondente gedra te word. Die kwessie van die koste in die hof a quo skep probleme omdat die saak nie terugverwys word nie, en hierdie hof nie in die posisie is om uitsluitel te gee oor die vraag

of die destydse skikkingsooreenkoms bekragtig moes ge-
 wees het, al dan nie. Hierdie hof is derhalwe genood-
 saak om tot die beste van sy vermoë 'n bevel te maak wat
 billik en regverdig teenoor beide partye is. Indien
 hierdie hof die saak na die hof a quo terugverwys het,
 sou daardie hof, na my mening, by herooringing daarvan, in
 alle waarskynlikheid, die skikkingsooreenkoms bekragtig
 het, as synde in die belang van die minderjarige. In
 daardie geval sou die respondente ingevolge die ooreenkoms
 R750 moes bydra tot die appellant se koste. Ek is derhalwe
 van mening dat dit, in die omstandighede, billik sou wees
 as sy gelas word om 'n dergelyke bedrag by te dra tot die
 appellant se koste in die hof a quo. Wat die koste betref
 vanaf datum van die verskyning van die partye voor ERASMUS,
 R., op 28 Februarie 1980, sou dit billik wees as elkeen van
 die partye sy, of haar, eie koste dra. Die respondent het
 wel, by dié geleentheid, van haar vroeëre standpunt in ver-
 band met die skikking afgewyk, maar, soos ek reeds aangedui

het, het sy dit waarskynlik gedoen omdat die regter by haar die indruk gewek het dat hy in elk geval ongeneë was om dit te bekragtig. Dit sou onbillik wees om haar in daardie omstandighede met koste te penaliseer.

Ek maak, derhalwe, die volgende bevel:

1. Die appèl slaag met koste en die bevel van die hof a quo word ter syde gestel.
2. Die hofbevel gedateer 5 Julie 1976 aangaande die bewaring van die seun Gert Rodney Byliefeldt, gebore op 13 Julie 1963, word soos volg gewysig:
 - (a) Die bewaring van voormelde minderjarige word aan die respondent (tans die appellant) toegeken.
 - (b) Die applikante (tans die respondente) sal reg van redelike toegang hê.
3. Die respondente moet 'n bydrae van R750 tot die appellant se koste in die hof a quo maak; ho en behalwe die R750 moet elkeen van die partye sy of haar eie koste dra.

Rabie,	AR)	
Kotzé,	AR)	
Miller,	AR)	Stem saam
Diemont,	AR)	

 TRENGOVE, AR